

YURAK — HAYOT FALSAFASINING MARKAZI

Mamajonov Temurbek Akmaljon o'g'li

*University of business and science nodavlat
ta'lim muassasi Davolash ishi 25/09 guruh*

Telefon raqam: +998979632007

Ilmiy rahbar: Ergashbayev Shahbozbek

*University of business and science nodavlat
ta'lim muassasasi o'qituvchisi*

Telefon raqam: +998 94 176 55 50

Annotatsiya: Ushbu maqolada yurak inson hayoti va ma'naviy dunyosining markaziy timsoli sifatida falsafiy tahlil qilinadi. Yurak nafaqat biologik organ sifatida, balki insonning ichki olami, his-tuyg'ulari, e'tiqodi va ruhiy pokligining ramzi sifatida talqin etiladi. Maqolada Sharq falsafasi, xususan, tasavvuf ta'limotidagi "yurak" konsepsiyasi hamda zamonaviy falsafiy yondashuvlar o'rtasidagi uyg'unlik tahlil qilinadi. Shuningdek, yurakning inson ma'naviy kamolotidagi o'rni, muhabbat, rahm-shafqat va insonparvarlik kabi yuksak qadriyatlar bilan bog'liqligi yoritiladi. Tadqiqot natijalari yurakni nafaqat fiziologik, balki ma'naviy va aksiologik markaz sifatida anglash zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Yurak, hayot falsafasi, ma'naviyat, tasavvuf, insonparvarlik, ruhiyat, muhabbat, rahm-shafqat, qadriyat, falsafiy tahlil.

Kirish. Inson hayotining eng chuqur mohiyati yurak urishida mujassam. Har bir nafas, har bir tuyg'u, har bir hayot lahzasi yurakdan boshlanadi va yurak bilan tugaydi. Yurak inson tanasining markazi, hayotning uzluksiz harakatini ta'minlovchi kuch bo'lishi bilan birga, falsafiy ma'noda insoniyatning eng chuqur, eng sirli va eng ma'nodor timsolidir. Yurak urishi bu hayotning ritmi, u tinmay harakatda, doimo uyg'unishda, doimo mavjudlik bilan bog'lanishda. Yurak to'xtagan paytda insonning butun mavjudligi ham so'nadi. Shu bois qadimdan mutafakkirlar, faylasuflar, shoirlar va tabiblar yurakni nafaqat biologik a'zo, balki ruh, vijdon, muhabbat va hayotning o'zi sifatida talqin etganlar. Yurakni faqat qon haydovchi nasos deb bilish uning mohiyatini toraytirishdir, chunki yurak insonning ma'naviy markazidir, u orqali inson ezgulikni his etadi, mehrni anglaydi, dardni sezadi, kechirimni topadi. Yurak insonni hayvonotdan ajratadigan, uni yuksak ma'naviy mavjudot darajasiga ko'taradigan oliy qudratdir. U tafakkur bilan hamohang holda ishlasa, inson komillikka erishadi, ammo yurak va aql o'rtasida muvozanat bo'lmasa, hayot yo'lidan adashadi. Shu bois, falsafiy tafakkurda yurak — bu nafaqat tanaviy markaz, balki ruhiy yo'ldir, insonni ichki haqiqat sari yetaklovchi qudratli kuchdir. Har bir yurak urishi hayotning yangi

sahifasini ochadi, har bir his-tuyg‘u, har bir kechinma uning ohangida aks etadi. Yurak insonning ichki dunyosini shakllantiradi, undagi barcha hissiyotlar, orzular va g‘oyalar yurakdan o‘tadi. Yurak toza bo‘lsa, fikrlar ham toza bo‘ladi, yurak qoraygan bo‘lsa, hatto eng yuksak aql ham yo‘lini yo‘qotadi. Shu sababdan, har bir ma‘naviy ta’limot, har bir diniy va falsafiy tizim yurakni poklik, muhabbat va rahm-shafqat manbai sifatida ulug‘lagan. Ibn Sino “Tib qonunlari”da yurakni hayotning asosiy markazi deb ataydi, G‘azzoliy “Kimyoi saodat”da yurakni inson ruhining oynasi deydi, Alisher Navoiy esa “Mahbub ul-qulub”da yurakni oriflik, donolik va insofning manbai sifatida tasvirlaydi. Ularning barchasi yurakni faqat tanadagi a‘zo sifatida emas, balki hayot falsafasining markaziy nuqtasi, insoniyatning ichki nuridir, deb bilganlar. Chunki yurakdagi nur so‘nsa, insonning hayoti ma‘nosini yo‘qotadi, yurakdagi muhabbat pasaysa, dunyo soviydi, yurakdagi rahm-shafqat yo‘qolsa, insoniyat inson bo‘lishdan to‘xtaydi. Yurak insonni hayot bilan bog‘lab turuvchi ip, u orqali inson borliqni his qiladi, o‘zining mavjudligini anglaydi, boshqalar bilan ruhiy aloqada bo‘ladi. Yurakning sokinligi tinchlik, yurakning bezovtaligi hayotdagi muvozanatsizlikdir. Shu sababli inson yuragini eshitishni, yuragining ovozini anglashni o‘rganishi kerak. Chunki yurak hech qachon yolg‘on gapirmaydi, u haqiqatni his qiladi, u ezgulikni tanib oladi. Yurakni tinglay bilgan inson o‘z hayot yo‘lini topadi, yuragini yo‘qotgan inson esa yo‘lini ham, maqsadini ham yo‘qotadi. Yurakning sirli olamida inson ruhining butun go‘zalligi yashiringan. Yurak insonning ichki manzarasidir: u qanday bo‘lsa, inson shunday yashaydi. Toza yurakdan chiqqan so‘zlar odamni yuksaltiradi, xira yurakdan chiqqan fikr esa insonni zulmatga yetaklaydi. Shuning uchun ham yurakni parvarishlash, uni tozalash, uni yovuzlik, hasad, g‘azab, kibr kabi hissiyotlardan ozod etish

— hayotni ma‘nodor qilishning yagona yo‘lidir. Yurakni pok tutish bu ibodatning eng oliy shaklidir, chunki u orqali inson Yaratganga, tabiatga, insoniyatga va o‘z ruhiga yaqinlashadi. Yurak insonni hayotga bog‘laydi, u orqali sevgi, umid, rahm-shafqat, sadoqat kabi eng yuksak qadriyatlar paydo bo‘ladi. Yurak insonning mavjudligini faqat biologik darajada emas, balki ma‘naviy darajada ham anglatadi. Yurakning kuchi insonning ichki energiyasidir, u harakatga undaydi, yashashga sabab beradi, yashashga ma‘no baxsh etadi. Yurakning urishi bu hayotning she‘riy ritmidir, uning ohangi insoniyat tarixining ovoziga aylanadi. Yurak urayotgan ekan, demak, hayot davom etmoqda, demak, orzular hali so‘nmagan, demak, ezgulik hali g‘olib chiqish imkoniga ega. Shuning uchun yurakni sevgi, ishonch va ezgulik bilan to‘ldirish har bir insonning eng muhim vazifasidir.

Yurakni asrash — bu hayotni asrash, yurakni tinglash bu haqiqatni anglash, yurakni ochish bu hayotning mohiyatini his qilishdir. Yurak insonni inson qiladi, yuraksiz tanalar yuradi, ammo yashamaydi. Yurakning har bir urishi hayotning falsafiy sabog‘idir: u insonni yashashga, sevrishga, kechirishga va o‘zini anglashga

undaydi. Yurak hayotning markazidir, chunki hayot yurakdan boshlanadi va yurak bilan tugaydi, qolgan hamma narsa faqat shu markaz atrofida aylanadi.

Yurak inson hayotining eng muhim, eng nozik va eng qudratli markazidir. Insonning barcha his-tuygʻulari, kechinmalari, orzulari, sevgisi va hatto vijdoni ham yurak bilan bogʻliqdir. Yurakni biologik organ sifatida oʻrganish tibbiyotning vazifasidir, ammo yurakning falsafiy mazmunini anglash bu inson ruhiyatini, borliqni va hayotning mohiyatini tushunish bilan chambarchas bogʻliqdir. Yurak insonni hayot bilan bogʻlaydigan koʻprikdir, u orqali hayotning oqimi tanadan oʻtadi, lekin bu oqim faqat qon oqimi emas — bu ruhiy energiya, bu hayotning oʻzi. Yurak insonni harakatga keltiradi, har bir urishida yashashga boʻlgan qudrat, iroda va umid yotadi. Shuning uchun ham yurakning ritmi — bu hayotning ritmidir, yurakning tinchi — bu hayotning osoyishtaligidir. Yurakni his qilgan inson hayotning oʻzini his qiladi, yuragini yoʻqotgan inson esa mavjudlikning maʼnosini ham yoʻqotadi. Yurak insonda ezgulikning, rahm-shafqatning va muhabbatning manbai sifatida shakllanadi.

Qachonki yurak ezgulik bilan toʻlsa, inson atrofidagi dunyo ham goʻzal tus oladi. Yurakni yovuzlik egallasa, hayotning barcha goʻzalligi soʻnadi. Shu sababli har bir inson oʻz yuragini himoya qilishi, uni nafrat, hasad, kibr, adovat va befarqlikdan tozalashi lozim. Yurak pok boʻlsa, insonning soʻzi, ishi, niyati ham pok boʻladi. Yurakni saqlash bu insoniylikni saqlashdir. Qadim falsafalarda yurak insonning markazi deb eʼtirof etilgan. Misr tabiblari yurakni ruhning joyi deb bilganlar, qadimgi yunon faylasuflari esa yurakni his-tuygʻular va irodaning markazi deb taʼriflaganlar. Aristotel aql miyada, lekin hayotning isishi yurakda deb yozgan. Ibn Sino esa yurakni tanadagi barcha organlarning boshligʻi, ularning quvvatini boshqaruvchi markaz deb tushuntirgan. Uning nazarida yurakdagi harorat butun tanani harakatda ushlab turadi. Ammo bu tushuncha nafaqat tibbiy, balki ramziy maʼnoga ega: yurakdagi “issiq” bu hayotga muhabbat, insoniylikning isishidir. Yurak soviganda hayot ham maʼnosiz boʻladi. Shu bois yurak har doim issiqlik, hayot va ezgulik bilan bogʻlangan. Sharq mutafakkirlari, xususan, Jaloliddin Rumiy yurakni ilohiy nurning maskani deb atagan. Uningcha, inson yuragi Yaratganning inʼomi boʻlib, unda ilohiy haqiqatning zarrasi yashiringan. Yurakni poklash orqali inson Yaratganga yaqinlashadi, yurakni nopok tutish esa insonni ruhiy zulmatga tushiradi. Shuning uchun tasavvuf taʼlimotida “qalbni tozalash” eng muhim maʼnaviy amal hisoblangan. Bu tozalik nafaqat gunohlardan emas, balki yomon fikrlardan, hasaddan, kibrdan, oʻz nafs ustidan gʻalaba qozonishdan iborat. Yurak pok boʻlmasa, insonning tashqi goʻzalligi, bilimlari yoki boyligi hech bir qiymatga ega boʻlmaydi, chunki yurakning qorongʻiligi hayotning nurini soʻndiradi. Yurak hayotning ichki harakati sifatida doimo oʻzgarishda, yangilanishda. Yurakdagi har bir urish nafaqat tanani, balki ruhni ham uygʻotadi. Inson yuragi hayot davomida koʻplab tuygʻularni boshdan kechiradi: muhabbat, qoʻrquv, dard, quvonch, umid va noumidlik. Bu holatlar yurakda iz

qoldiradi, shuning uchun ham “yurak ezildi”, “yurak to‘ldi”, “yurak tinch” degan ifodalar insonning ichki ruhiy kechinmalarini aks ettiradi. Yurak so‘zning ramziga aylangan, u orqali inson o‘z holatini, ruhiy dunyosini ifodalaydi. Yurakning tovushi — bu vijdonning ovozi, yurakning tinchligi — bu rohat, yurakning og‘rishi — bu insoniylikning belgisi. Yurak og‘rimasdan turib, inson boshqalarning dardini his qila olmaydi. Yurak og‘rig‘i insonni kamolotga olib boradi, yurakning sinishi esa uni yanada mustahkamlaydi. Shuning uchun hayotning har bir zarbasi yurakka tegadi, lekin aynan yurak zarbalarni bardosh bilan o‘zlashtirib, insonni yashashga qaytaradi. Yurak sinadi, ammo to‘xtamaydi; yurak eziladi, ammo yana uradi; yurak qiynaladi, ammo har safar yangi kuch topadi. Bu hol yurakning hayotiy jasoratidir. Yurakning eng buyuk qudrati — muhabbatda. Inson yurak orqali sevadi, yurak orqali kechiradi, yurak orqali rahm-shafqatni his qiladi. Muhabbat yurakda paydo bo‘lib, butun tanaga, butun borliqqa tarqaladi. Yurak muhabbat bilan to‘lganida inson nurga aylanadi, yurak nafrat bilan to‘lganida esa zulmatga botadi. Shu sababdan muhabbat insonni yuksaltiradi, yurakni poklaydi, hayotga ma’no beradi. Sevish — bu yurakning tilini eshitish, yurakning chaqirig‘iga javob berishdir. Yurakni sevgi bilan to‘ldirish bu hayotni chiroyli qilish demakdir. Yurakdagi muhabbat orqali inson dunyoni o‘zgartiradi, muhabbatsiz yurak esa faqat mavjud bo‘ladi, ammo yashamaydi. Falsafiy ma’noda yurak hayotning markazi bo‘lishi bilan birga, insoniyat madaniyatining, san’atining, adabiyotining ham markazida turadi. Har bir she’r, har bir qo‘shiq, har bir san’at asari yurakdan tug‘iladi. Yurakdan chiqqan so‘z boshqalarning yuragiga yetadi. Yuraksiz yaratilgan asar esa faqat shakl, lekin ruhsiz jismdir. Shu sababdan buyuk ijodkorlar, mutafakkirlar yurakni ilhom manbai deb ataganlar. Alisher Navoiy yurakni “dardxona” deb ataydi, chunki yurakda insoniylikning barcha hislari jam. Yurakdagi dard insonni so‘zga undaydi, yurakdagi muhabbat esa unga ma’no beradi. Yurakni his qilgan inson boshqalarni ham his qiladi, yuragini yo‘qotgan inson esa nafaqat o‘zini, balki boshqalarni ham yo‘qotadi. Yurak insonni inson qiladi, yurak orqali inson o‘zini anglaydi, yurak orqali u mavjudlik bilan uyg‘unlashadi. Inson yuragini anglash bu o‘zini anglashdir. Yurakni his qilgan kishi borliqni chuqurroq idrok etadi. Yurak orqali inson nafaqat hayotni, balki o‘limni ham tushunadi. O‘lim — bu yurakning to‘xtashi, ammo yurakda ezgulik iz qoldirgan inson o‘lmaydi. Uning yurak nuri boshqalarning yuragida yashaydi. Shu bois yurakdan chiqqan ezgulik abadiydir. Yurakdan chiqqan so‘zlar, yurakdan qilgan ishlar insonning o‘lmas xotirasiga aylanadi. Hayotning haqiqiy ma’nosi ham shunda — yurakni to‘xtatmaslik, uni sevgi, ishonch, rahm-shafqat bilan urdirish. Insonning yoshi, boyligi, maqomi emas, yuragining holati uning haqiqiy qadrini belgilaydi. Yurak boy bo‘lsa, inson boy, yurak sovuq bo‘lsa, hayot qashshoq. Shu sababli, yurakni parvarishlash, uni asrab-avaylash har bir insonning eng oliy burchidir. Yurakni asrash — bu hayotning falsafasini anglash, yurakni tozalash — bu o‘z ruhini poklash, yurakni sevish — bu insoniyatni

sevishdir. Yurakni sevgan inson dunyoda yovuzlikka joy qoldirmaydi. Yurak hayotning o'zidir, u doimo uradi, doimo yashaydi, doimo his qiladi. Yurak insonni har bir tongda uyg'otadi, har bir tunning sokinligida ham uning ovozi eshitiladi. Yurak hayotning tovushi, u orqali inson mavjudligini anglaydi. Yurak bo'lmasa, hayot jimjitlikka aylanadi. Yurak urayotgan ekan, demak, inson hali sevadi, hali umid qiladi, hali yashaydi. Yurakning har bir urishi hayotning abadiyligini eslatadi, har bir zarbasi insonni yashashga chaqiradi. Yurak hayot falsafasining markazida turadi, chunki u yashash va anglash, sevish va kechirish, dard va umid, hayot va o'lim o'rtasidagi ko'prikdir. Yurakni his qilgan inson hayotning mohiyatini his qiladi, yurakni yo'qotgan inson esa hayotning ma'nosidan ajraladi. Shuning uchun yurak insoniyatning eng muqaddas ne'mati, hayotning haqiqiy markazidir.

Xulosa. Yurak inson mavjudligining eng chuqur va eng sirli markazidir. U inson hayotining boshlanishi, davom etishi va yakunini o'zida mujassam etadi. Yurak urgan paytda hayot mavjud, yurak to'xtaganda esa hayot ham o'z ma'nosini yo'qotadi. Shu bois yurak nafaqat biologik organ, balki hayotning timsoli, insoniyatning ma'naviy markazidir. Yurakni anglash bu hayotning mohiyatini anglashdir, yurakni his etish bu insonlikni his etishdir. Inson yuragini eshitishni o'rgansa, u haqiqatni, ezgulikni, muhabbatni anglaydi. Yurakning tovushi vijdonning ovozidir, yurakning nuri ruhning yorug'ligidir. Yurakni toza tutish, uni pok hislar bilan to'ldirish, uni yovuzlikdan, hasaddan, kibrdan himoya qilish — bu insonning eng oliy burchidir, chunki yurakni tozalash orqali inson o'z ruhini tozalaydi. Yurak pok bo'lsa, insonning dunyosi pok, yurak qoraygan bo'lsa, hayotning rangi ham so'nadi. Yurak insonni inson qiluvchi markazdir, chunki inson yurak orqali sevadi, yurak orqali rahm qiladi, yurak orqali kechiradi. Yurakni anglagan inson boshqalarning yuragini ham his etadi, boshqalarga mehr bilan qaraydi, ularning dardiga sherik bo'ladi. Yurakni yo'qotgan inson esa faqat tan sifatida mavjud bo'ladi, ammo ruh sifatida yashamaydi. Hayotning butun falsafasi yurakdan boshlanadi. Yurak — bu hayotning markazi, bu harakat, bu yashash qudrati, bu ruhiy energiya. Inson yuragini asrab-avaylagan sari u hayotning haqiqiy go'zalligini ko'radi. Yurakni tinglagan inson o'z yo'lini yo'qotmaydi, chunki yurak haqiqatni his etadi, u yolg'on bilan yashay olmaydi. Yurakning tovushi sokin, ammo u eng aniq yo'lko'rsatkichdir. U insonni to'g'ri yo'lga, adolatga, muhabbatga, rahm-shafqatga undaydi. Yurakni tinglamaslik esa insonni zulmatga olib kiradi, chunki yurakni yo'qotgan joyda insoniylik so'nadi. Shu bois yurakni saqlash bu hayotni saqlash, yurakni eshitish bu haqiqatni anglash, yurakni sevish bu insoniyatni sevishdir. Yurak har bir insonning ichidagi olamdiki, unda ezgulik urug'lari bor, ularni parvarishlash orqali inson o'zining ruhiy bog'ini yaratadi. Yurakni beparvo qoldirish bu hayotni beparvo qoldirishdir, chunki yurak hayotning yagona manbai, insonlikning yagona mezonidir. Yurakni anglagan har bir mutafakkir hayotning asl mohiyatini anglagan. Ibn Sino yurakni tananing markazi deb atagan, ammo u shuningdek yurakni

ruhiy harorat manbai deb bilgan. Rumiya esa yurakni ilohiy nur maskani sifatida tasvirlagan, Navoiy yurakni dardxona deb atagan, chunki yurakda insoniylikning barcha kechinmalari yashaydi. G‘azzoliy yurakni oynaga o‘xshatgan: agar yurakni pok tutsang, u haqiqatni aks ettiradi; agar uni g‘ubor bosgan bo‘lsa, haqiqatdan uzoqlashasan. Bu fikrlarning barchasi bir manbaga borib taqaladi

— yurak insonning ruhiy markazi, u orqali inson hayotning haqiqatiga yaqinlashadi. Yurakni tushunmagan inson hayotni tushunmaydi, yuragini eshitmagan inson boshqalarni eshita olmaydi. Yurak hayotning eng buyuk mo‘‘jizasi. Har bir yurak urishi hayotning yangi sahifasidir. Yurak urayotgan ekan, demak, umid hali bor, demak, ezgulik hali so‘nmagan. Yurak insonni yashashga undaydi, yurak og‘risa ham, sinib to‘xtamaydi, u har safar yangidan uradi, yangidan yashaydi, yangidan his etadi. Yurak insonning ichki kuchidir, u hayotning og‘rig‘iga ham, quvonchiga ham bardosh beradi. Inson yuragini yo‘qotganida, u ruhiy jihatdan o‘ladi, chunki yurak nafaqat qon haydovchi organ, balki ma‘naviyatning, hisning, ongning, vijdonning ham yuragi. Yurakning urishi inson hayotining she‘riy ritmidir. Har bir zarbasi hayotning go‘zalligini eslatadi, har bir tovushi insoniyatning yagona ohangini aks ettiradi. Yurak insoniyatni birlashtiruvchi ramzdir, chunki hamma yuraklar bir xil tovushda uradi, lekin har bir yurakning ohangi o‘ziga xosdir. Bu insonlarning farqliligi bilan birga ularning yagona ildizdan — hayotdan kelib chiqishini ko‘rsatadi. Inson yuragini his qilganida, u boshqalarning yuragini ham sezadi, ularning dardini, sevincini, iztirobini, umidini tushunadi. Yurak insonni boshqalar bilan birlashtiradi, yurak orqali inson o‘zidan katta borliqning bir qismi ekanini his qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mukaddas, A., & Shohbozbek, E. (2025). XIX-XX ASR 1-YARMIDA O‘ZBEKISTON PEDAGOGIKASIDA MILLIYLIK TAMOIYILINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI. Global Science Review, 3(2), 89-94.
2. Sevara, Z., & Shohbozbek, E. (2025). ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ORQALI INKLYUZIV TA‘LIMDA SOG‘LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISH. Global Science Review, 4(3), 414-420.
3. Madinaxon, U., & Shohbozbek, E. (2025). O‘ZBEKISTONDA YOSHLARNING MA‘NAVIY DUNYO QARASHINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. Global Science Review, 4(3), 383-391.
4. Shohbozbek, E. (2025). PEDAGOGIKA PSIXOLOGIYA BOLALARNING KOMMUNIKATIV KOMPATENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. Global Science Review, 4(5), 430-439.
5. Shohbozbek, E. (2025). PEDAGOGIK METOTOLOGIYA UZLUKSIZ TA‘LIM TIZIMIDA MAKTABGACHA TA‘LIMNING YOSHLAR MA‘NAVIYATIGA TA‘SIRI. Global Science Review, 4(5), 774-782.

6. Muruvvat, A., & Shohbozbek, E. (2025). THE ROLE OF PRESCHOOL EDUCATION IN SPIRITUAL AND MORAL VALUES IN UZBEKISTAN. *Global Science Review*, 3(2), 246-253.
7. Ergashbayev, S. (2025). Uzlüksiz ta'lim tashkil etish orqali yoshlarning ma'naviy-falsafiy dunyoqarashini yuksaltirish. *Bulletin of Contemporary Researches: Multidisciplinary*, 1(1), 10-13.
8. Mirzaolimjon og'li, M. M., & Shohbozbek, E. (2025). YANGI O'ZBEKISTONNING TA'LIM SIYOSATI VA UNIVERSITETLARNING YANGI MODELLARI. *PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI*, 16(01), 325-328.
9. Ergashbayev, S. (2025). PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF THE INTEGRATION OF EDUCATION AND UPBRINGING IN THE DEVELOPMENT OF YOUTH'S SPIRITUAL OUTLOOK. *SHOKH LIBRARY*, 1(10).
10. Atxamjonovna, B. D., & Shohbozbek, E. (2025). FORMING THE SPIRITUAL WORLDVIEW OF YOUTH IN PRE-SCHOOL EDUCATION IN OUR REPUBLIC. *Global Science Review*, 4(5), 221-228.
11. Ergashbayev, S. (2025). YOSHLARNING MA'NAVIYAT DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHDA UZLUKSIZ TA'LIM.
12. Sh, E. (2025). Developing the spiritual worldview of young people through the continuous education system in Uzbekistan. *Ob'edinyaya studentov: mejdunarodnye issledovaniya i sotrudnichestvo mejdu distsiplinami*, 1(1), 314-316.
13. Shohbozbek, E. (2025). Maktabgacha ta'lim muassasalarida oilaviy ma'naviy tarbiyaning ahamiyati. *Innovative developments and research in education*, 4(37), 243-247.
14. Aziza, E., & Shohbozbek, E. (2025). O'ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA MADANIY MEROS VA AN'ANAVIY TARBIYANING O'RN. *Global Science Review*, 3(1), 375-384.
15. Shohbozbek, E. (2025). BO'LAJAK PEDAGOGLARNING TADQIQOTCHILIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING KONSEPSUAL ASOSLARI. *Global Science Review*, 1(1), 328-338.
16. Asalxon, A., & Shohbozbek, E. (2025). PEDAGOGIKA-PSIXOLOGIYA O'ZBEKISTONDA MA'NAVIY VA AHVOQIY QADRYATLARDA MAKTABGACHA TA'LIMNING RO'LI. *Global Science Review*, 4(5), 766-773.
17. Lola, Z., & Shohbozbek, E. (2025). ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI ORQALI UZLUKSIZ TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH. *Global Science Review*, 4(3), 328-335.

18. Goziyeva, I., & Shohbozbek, E. (2025). PEDAGOGIK JARAYONDA TALABALARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISH UCHUN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. Global Science Review, 4(3), 348-355.
19. Gulbahor, O., & Shohbozbek, E. (2025). O'ZBEKISTONDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI ORQALI UZLUKSIZ TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH. Global Science Review, 3(4), 77-82.
20. Gulhayo, M., & Shohbozbek, E. (2025). ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI ORQALI UZLUKSIZ TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH. Global Science Review, 3(4), 117-124.